

TLAČOVÁ SPRÁVA

29. apríl 2026

Publikácia Slovenský strihový film prináša pohľad na dejiny domácej kinematografie z inej perspektívy

Oblasť domácej filmovej vedy tento mesiac obohatila nová publikácia *Slovenský strihový film*. Jej autor Martin Palúch prináša nový pohľad na dejiny slovenského filmu z pohľadu vývoja strihovej formy diela, sleduje v nej historickú líniu aj teoretickú reflexiu kompilačného filmu. Publikácia bola oficiálne pokrstená počas aprílovej prehliadky Dni archívneho filmu v Banskej Bystrici, dnes je dostupná online i na pultoch kníhkupectiev.

Publikácia *Slovenský strihový film* prináša alternatívny pohľad na dejiny slovenského filmu z perspektívy vývoja strihovej formy dokumentárneho žánru z obdobia rokov 1938 – 2025. Zameriava sa na filmové diela, ktoré vznikli využitím archívnych filmových záberov, ich rekompozíciou a novým významovým usporiadaním. „*Publikácia v chronologickom slede odкрýva spôsoby práce s archívnym materiálom v priebehu dejín slovenskej kinematografie*“, približuje filmový teoretik Martin Palúch, autor publikácie. „*Všima si tvorivé postupy a využitia archívov pri re-interpretáciách historických udalostí, ako sú Slovenské národné povstanie, obdobie vojnovkej Slovenskej republiky alebo invázie vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v roku 1968. Neobchádza ani formálne experimentovanie či vyslovene inovatívne postupy, ktoré tvorcovia použili najmä v celovečernej dokumentárnej tvorbe, ale aj v krátkom strihovom filme. Práca s archívmi má totiž v dejinách svetového filmu svoju vlastnú vývojovú líniu a ja som sa snažil identifikovať tvorivú prácu s archívmi v národnej kinematografii.*“

Pri skúmaní strihových praktík sa Palúch zamerail aj na propagandistický potenciál filmov. Osvetľuje politické zámery, pre ktoré filmy vznikli, popisuje ciele, ktoré mali naplniť, aby recyklované kontexty účelne vplývali na dobových recipientov. Palúch hovorí, že „*počas dvoch totalít, keď hlavným producentom filmu bol štát, sa predstavy o interpretácii histórie natoľko dynamicky v čase menili, že niektoré strihové projekty strácali v krátkom čase na aktuálnosti a ich obsah sa musel meniť, upravovať, revidovať podľa požiadaviek dobovej politickej reprezentácie*“. Ako príklad uvádza film Paľa Bielika *Za slobodu* (1945), ktorý „*obsahoval autentické zábery z Povstania, ale po ideologickej stránke nevyhovoval predstavám komunistickej vlády po jej nástupe k moci v roku 1948. Preto vznikol v roku 1955 rovnomenný film v réžii Stanislava Barabáša, ktorý spĺňal požiadavky doby, pričom čerpal zábery práve z Bielikovho filmu. O ďalších desať rokov sa politická situácia natoľko zmenila, že sa téma SNP musela prepracovať opäť a takto to pokračovalo dokola až do súčasnosti*“.

Publikácia *Slovenský strihový film* je rozdelená na tri časti. Prvá pomenúva východiská a vymedzenie pojmu archívneho strihového filmu, druhá prináša historický výskum strihového filmu na príkladoch konkrétnych diel, tretia sa venuje súčasnej kinematografii s dôrazom na analýzu filmových diel, ktoré výrazne pracujú s archívnymi materiálmi. Ide o príklady umeleckého experimentovania so strihovou formou alebo filmy nadväzujúce na staršie i aktuálne trendy, ktoré originálnym spôsobom obohatili tvorivý potenciál slovenskej kinematografie.

Palúch v publikácii reflektuje viacero filmov. Okrem kľúčového „zdrojového“ filmu *Za slobodu* (1945) Paľa Bielika sa podrobne venuje napríklad aj „*strihovému filmu Ivana J. Kovačeviča s názvom Od Tatier po Azovské more* (1942), ktorý dokumentuje v propagandistickom duchu postup slovenskej armády na východnom fronte, kde sme bojovali po boku hitlerovského Nemecka. Medzníkom je aj film Ctibora Kováča *Nikdy viac* (1958), ktorý vznikol na politickú objednávku a stal sa súčasťou veľkej celoštátne organizovanej masmediálnej kampane proti reziduám domáceho fašizmu, proti cirkvi a NATO. V 60. rokoch 20. storočia sa začalo s archívmi oveľa viac formálne experimentovať, takými

Publikácia Slovenský strihový film prináša pohľad na dejiny domácej kinematografie z inej perspektívy

tvorcami boli Rudolf Urc, Miro Horňák, Antonín Navrátil alebo Vlado Kubenko. Po roku 1989 sa objavujú strihové koprodukcie, noví tvorcovia a nové témy. Presadzuje sa tendencia krížiť malé osobné príbehy, vyskladané z domácich amatérskych archívov, s veľkými historickými zlomami a ich dopadmi na život jednotlivca“. Podľa Palúcha je v slovenskej kinematografii veľa významných strihových filmov, aj keď za najzaujímavejšie považuje „premeny obsahov filmov v čase, pretože práve tie hovoria o tom, aké témy sa preferovali a presadzovali“.

Publikácia *Slovenský strihový film* vyšla na 189 stranách, jej súčasťou je register mien a filmov a zoznam použitej literatúry a fotografií, recenzovali ju estetik, filozof a filmový teoretik Peter Michalovič a režisér, scenárista a producent Martin Šulík. Publikáciu vydali Slovenský filmový ústav (SFÚ) a Ústav divadelnej a filmovej vedy, Centrum vied o umení Slovenskej akadémie vied. Vydanie knihy finančne podporili Literárny fond, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Audiovizuálny fond a Slovenská asociácia producentov v audiovizii. Zakúpiť si ju je možné za 10,90 eur v predajni a v e-shope SFÚ Klapka.sk, v Kine Lumière a vo vybraných kníhkupectvách.

[Publikáciu Slovenský strihový film nájdete na e-shope Klapka.sk](http://Klapka.sk)

Slovenský filmový ústav je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR

kontakt: Simona Nôtová, tlačová tajomníčka SFÚ, tel.: +421 2 5710 1542, simona.notova@sfu.sk